

Godseierens Stilling; jeg troer det ikke, jeg troer vel, at Godseierens Stilling bliver forandret, men den bliver ikke tilintetgjort. Ja, dersom en Godseier, jeg siger ikke, at Nogen gjør det, men, dersom en Godseier gif og saae Bonden arbejde paa sin Mark, friede den for Steen, rydde den, grave Vandgrøfter og forbedre den paa alle Maader, dersom han gif og saae paa dette Arbejde med den Tanke: denne Bondes Søn vil komme til at betale meget høiere Indfæstning, da hans Fader jo har forbedret Gaarden meget, ja, saa vilde han, naar dette Lovudkast blev til Lov, ikke længere kunne gaae med disse Tanker; men forsaavidt der derimod er Tale om, at det har noget sært Tilfredsstillende, at leve i en Kreds af Medborgere, paa hvis Stilling man i mange Henseender udøver Indflydelse, hvis Velvære ligger En paa Hjerte, som man kan tage sig af, saa lad den store Selveier sidde blandt alle de smaa Selveiere, lad hans Capitaler blive indestaende hos de smaa Selveiere, og der vil sandelig da være et Forhold, som giver ham al den Indflydelse, han kan ønske sig. (Hør!) Lad ham anvende den samme Omhu paa sit Pant, som han nu lader sin Eiendom vederfares, lad ham drage Omsorg for det, lad ham i de onde Tider bære over med Fæsterne, lad ham udfatte det, om det gjøres nødvendigt, i nogle Maaneder at fordre sine Renter — ja, der er en rig og stor Mark for en gavnlig og velsignelsesrig Virksomhed for den store Selveier, som sidder midt imellem de smaa.

Den ærede Rigsdagsmand bemærkede, at det af mig anførte Exempel fra fremmede Lande ikke passede, at Forholdet der havde udviklet sig paa anden Maade; jeg vil indrømme ham, at Forholdet i mange Henseender har udviklet sig paa anden Maade i andre Lande, jeg vil indrømme ham, at vi, naar vi forfølge den historiske Oprindelse, ville see, at Staten andetsteds langt tidligere har grebet ind og paa anden Maade, vi finde i en Mængde ældre fremmede Lovgivninger tidlige Spor af, at Staten er gaaet ud fra den Anskuelse, at Godseieren ikke turde paalægge Bonden saa store Afgifter, at denne derved blev sat ud af Stand til at bære de Byrder, som Staten vilde lægge paa ham, og deraf udviklede sig da ganske na-

turligt en vis Bestemmelse af disse Byrder og en Fastsættelse af de Afgifter, han havde at svare, hvoraf atter med stor Lethed Arveskæftforholdet udviklede sig. Men den ærede Rigsdagsmand vil desuagtet ikke kunne nægte, at Forholdet netop har været af samme Vækkenhed som her. Jeg vil i den Anledning henvisse den ærede Rigsdagsmand til den württembergiske Lovgivning om disse Forhold; jeg vil henvisse den ærede Rigsdagsmand til den preussiske Lovgivning om disse Forhold; han vil see, at den preussiske Landbolovgivning ganske paa samme Maade behandler dem, der vare Arveskæftere, og dem, der vare Forpagtere paa Tid, og Forpagtere paa Tid ere vore Fæstere, de kunne snarere ansees for at være mere end Forpagtere paa Tid, end for at være mindre. Den ærede Rigsdagsmand har bemærket: ja, men der kan jo hengaae mange Aar, inden Eieren kommer til disse forøgede Indtægter, der ere en Følge af, at Godset bliver til Selveieendom, der kan hengaae mange Aar, inden de Obligationer, der skulle udstedes, komme til at bære de fulde Renter; men deri ligger jo netop den Betaling, som Fæsteren faaer for sin Fæstet, det er jo ikke noget Nyt, der kommer ind i dette Forhold, Eieren kan jo ikke sælge Gaarden, naar Fæsteren sidder paa den, uden at Fæsteren følger med Gaarden, og uden at Fæstetretigheden i ethvert Tilfælde respekteres. Der er altsaa slet ikke Tale om Andet end ganske simpelt om, at Fæstebonden bliver betalt. Dersom man vil sige: ja, men Eieren kan jo sælge Gaarden med Fæsteren paa, saa svarer jeg: ja, men han kan jo ogsaa sælge Gaarden, det vil sige de Afgifter, som svares af Gaarden, tilligemed den Obligation, som Bonden udsteder.

Den ærede Rigsdagsmand gjorde opmærksom paa — og det anseer jeg for at være et ingenlunde uvæsentligt Punkt — at Bonden vil kunne vælge den Conjunctur, under hvilken han vil købe, at han altsaa kan vælge den, som er fordeeligst for ham og usfordeligst for Godseieren, og at Godseieren ved denne Frihed til Valg, som gives Bonden, kan forurettes, derved nemlig, at Godseieren nødes til at afhænde Gaarden under en Conjunctur, som ikke er heldig for ham. Jeg maa nu her-